

ბიზნესის რეგულირება სახელმწიფოს მიერ და კონკურენციის პოლიტიკა

ნათია ტეტუნაშვილი — სტუ-ს დოქტორანტი
მაგდა ბაქანიძე — სტუ-ს დოქტორანტი

რეზიუმე

სტატიაში წარმოდგენილია საქართველოში ბიზნესის რეგულირების არსი, მისი მნიშვნელობა, ძირითადი ასპექტები და კონკურენციის პოლიტიკა. მასში განხილულია სახელმწიფოს ძირითადი ეკონომიკური ფუნქციები და კონკურენტუნარიანობის პოლიტიკის არსი; აღწერილია ბიზნესში სახელმწიფოს ჩარევის მიზანი და ბაზრის რეგულირების საკანონმდებლო ბაზა.

სტატიაში ასევე მოცემულია ეფექტიანი კონკურენციის პოლიტიკის დანერგვის აუცილებლობა. თავისუფალი, სამართლიანი და კონკურენტული ბიზნესგარემო მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისთვის. კონკურენციის პოლიტიკის მეშვეობით ხდება საერთაშორისო ბაზარზე ქვეყნის ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ზრდა, რადგან თავისუფალი კონკურენცია განაპირობებს საქონლისა და მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესებას, ფასების რეგულირებას, ხელს უწყობს სიახლეების დანერგვას, პროდუქტიულობის ამაღლებას და, შესაბამისად, საზოგადოების ეკონომიკური კეთილდღეობის ზრდას.

საკვანძო სიტყვები: სახელმწიფო რეგულირება, სახელმწიფოს ეკონომიკური ფუნქციები, სახელმწიფო რეგულაციები, კონკურენციის პოლიტიკა.

Summary

The article presents the essence of business regulation in Georgia, its importance, main aspects and competition policy. It discusses the main economic functions of the state and essence of the competitiveness policy; it also discusses the aim of the state intervention in the business and the legislative base of market regulation.

The article also provides the necessity of implementation of effective competition policy. Free, fair and competitive business environment is

important for the country's economic development. Competition policy support the country's competitiveness in the international market. Free competition determines improvement of the quality of goods and services, price regulation, encourages implementation of various innovations, raising productivity and, therefore, it grows the economic welfare of society.

Keywords: state regulation, the state economic functions, competition policy.

სახელმწიფო რეგულირება ეს არის სახელმწიფოს ზემოქმედება სახელმწიფოებრივი ორგანოების მეშვეობით ეკონომიკურ ობიექტებსა და პროცესებზე და მასში მონაწილე პირებზე; მისი განხორციელება ხდება იმ მიზნით, რათა პროცესებს მიეცეს ორგანიზებული ხასიათი, მონესრიგდეს ეკონომიკური სუბიექტების მოქმედება, უზრუნველყოფილ იქნეს კანონების, სახელმწიფოსა და საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვა. სახელმწიფო რეგულირება მოიცავს ადმინისტრირებას, დაბეგვრას, აღრიცხვას, კონტროლს. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირებით იცვლება ეკონომიკის ცენტრალიზებული მართვა. ბიზნესის წარმატებით ფუნქციონირებისა და განვითარებისათვის აუცილებელია შესაბამისი გარემოს არსებობა, რომლის ჩამოყალიბებაში სახელმწიფოს (ხელისუფლებას) წამყვანი როლი ენიჭება.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პირობებში განსაკუთრებული აქტუალობით სარგებლობს საკითხი სახელმწიფოს ფუნქციების შესახებ. ეკონომიკის ლიბერალიზაციის დროს სულ უფრო იცვლება და ახალ დატვირთვას ღებულობს სახელმწიფოს როლი თანამედროვე სამეურნეო ცხოვრებაში. სახელმწიფოს როლი მრავალ ღონისძიებებში გამოიხატება, მას შეუძლია შექმნას თანაბარი პირობები ყველა ინდივიდისათვის, რაც დემოკრატიული სახელმწიფოს ჩამოყალიბების საწინდარია. სახელმწი-

ფო წყვეტს ეკონომიკურ პრობლემებს ნებისმიერ ქვეყანაში, რაც ობიექტური აუცილებლობითაა განპირობებული.

ზოგადად, სახელმწიფოს რეგულაციები: კანონები, პოლიტიკა, ტრადიციები ზეგავლენას ახდენენ ინდივიდების ეკონომიკურ ქცევებზე. ზოგიერთ ინდუსტრიაში ან საქმიანობაში სახელმწიფოს ჩარევის ხარისხი ძალიან მაღალია. მაგრამ სახელმწიფო ვალდებულია განახორციელოს საზოგადოებისათვის აუცილებელი მნიშვნელობის საქმიანობა, რისთვისაც ასრულებს სხვადასხვა ფუნქციებს. აქედან შეიძლება გამოვყოთ: 1. კანონშემოქმედებითი, 2. მენარმეობრივი და 3. საერთაშორისო.

სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა გამომდინარეობდეს სახელმწიფოს პრიორიტეტული ფასეულობებიდან და მის განხორციელებას უნდა ემსახურებოდეს საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლება. სამენარმეო საქმიანობის მასტიმულირებელი კანონმდებლობა არის ნამდვილი რეგულატორი საბაზრო მექანიზმისა, რადგან საკანონმდებლო ბაზა სახელმწიფოს ხელშია, სწორედ მას შეუძლია „თამაშის წესების“ დადგენა. საკანონმდებლო რეგულირება ნორმალურ საბაზრო მეურნეობაში ხორციელდება: ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობით; კანონმდებლობით საკუთრების შესახებ; საგადასახადო კანონმდებლობით; კანონმდებლობით მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ და სხვა.

ეკონომიკის სფეროში სახელმწიფოს ფუნქციები საკმაოდ მრავალფეროვანია, აქედან საგადასახადო პოლიტიკა ეკონომიკის სახელმწიფოებრივი რეგულირების მთავარ ბერკეტად არის მიჩნეული. განვითარების მოცემულ ეტაპზე, ყოველ კონკრეტულ ქვეყანაში ეკონომიკის განვითარების არსებული მდგომარეობიდან და სახელმწიფო ინვესტიციებიდან გამომდინარე, გადასახადის ოდენობა ინდივიდუალურად განისაზღვრება.

თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე გლობალური პროცესებიდან გამომდინარე, საერთაშორისო ბაზარზე უდიდესი და გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას, რაც თვით ქვეყნის ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკური და სხვა

ფაქტორებით არის განპირობებული. დღეს სახელმწიფოს მიერ კონკურენციის რეგულირების მთავარი სამართლებრივი აქტია „საქართველოს კანონი კონკურენციის შესახებ“, რომელიც 2014 წლის 31 მარტიდან ამოქმედდა. ამ კანონის მიზანია საქართველოში ბაზრის ლიბერალიზაციის, თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის ხელშეწყობა.

ბაზარზე თავისუფალი და სამართლიანი კონკურენციის უზრუნველყოფის მიზნით საერთაშორისო პრაქტიკა ასხვავებს კონკურენციის ორგანოს და სექტორულ მარეგულირებელს. მნიშვნელოვანია იმ ფაქტის გათვალისწინება, რომ კონკურენციის პოლიტიკასა და ბაზრის რეგულირებას შორის არსებითი განსხვავებაა; კერძოდ, თუ კონკურენციის ორგანოს ფუნქციები ძირითადად კომპანიის სამენარმეო საქმიანობის კანონიერების შემოწმებით შემოიფარგლება, სექტორულ მარეგულირებელს აქვს უფრო ფართო უფლებამოსილებები, როგორცაა, მაგალითად, კომპანიის სატარიფო ან საინვესტიციო გადაწყვეტილების კონტროლი. კონკურენციის ორგანო ამოწმებს კონკრეტული სამენარმეო საქმიანობის კანონთან შესაბამისობას და შემდეგ ახდენს სათანადო რეაგირებას, ანუ რეაქცია კომპანიის მიერ ბაზარზე გარკვეული ქმედების განხორციელებას მოჰყვება. კონკრეტული სექტორის მარეგულირებელი ორგანო კი (მაგ., კომუნიკაციების, ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ორგანო) წინასწარ ახდენს რეაგირებას და, შესაბამისად, აძლევს ან არ აძლევს ავტორიზაციას განსაზღვრულ სამენარმეო ინიციატივას.

ქვეყანაში გატარებულ ეკონომიკურ რეფორმებს, კერძოდ, ვაჭრობისა და საინვესტიციო გარემოს ლიბერალიზაციას, პრივატიზებას და დერეგულაციას, შეუძლია მნიშვნელოვნად აამაღლოს კონკურენციის დონე. კონკურენციის პოლიტიკა, თავის მხრივ, მიზნად ისახავს, უზრუნველყოს ისეთი პირობების არსებობა, როდესაც კონკურენცია ბაზარზე ისე არ შეიზღუდება, რომ საზოგადოების ეკონომიკურ კეთილდღეობას ზიანი მიადგეს. კონკურენციის პოლიტიკის საბოლოო მიზანია მომხმარებელთა საჭიროებების დაკმაყოფილება.

იგი ცდილობს, ერთმანეთისგან გამიჯნული იყოს კონკურენციის დაცვა და კონკურენტი ეკონომიკური აგენტების დაცვა. შიგა ბაზარზე არსებული კონკურენცია ასევე მნიშვნელოვანი ფაქტორია ბაზარზე მოქმედი კომპანიებისათვის, რათა მათ მოახდინონ ინვესტირება თავიანთი კონკურენტული შესაძლებლობების გასაუმჯობესებლად.

სახელმწიფოს უმთავრეს ეკონომიკურ ფუნქციას წარმოადგენს საკანონმდებლო ფუნქცია. ზოგადად, ბიზნესის და ბაზრის რეგულირებისათვის საჭიროა შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზა, კანონები და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები. ძირითადი საკანონმდებლო აქტებია: საგადასახადო კოდექსი, კანონი მენარმეთა შესახებ, სამოქალაქო კოდექსი და შესაბამისი კანონქვემდებარე აქტები სპეციფიკიდან გამომდინარე.

ნებისმიერი ქვეყნის ეროვნული ეკონომიკის ფუნქციონირების უმთავრეს მიზანს თანამედროვე, გლობალური ეკონომიკის ფორმირების

პირობებში, კონკურენტუნარიანობის ამაღლება წარმოადგენს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. <http://economics-agruni.yolasite.com/resources/Lecture%207.pdf>
2. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0ekonomik--00-1--0-10-0--0-0---0prompt-10--.%2e4---4---0-11-11-en-10---10-ka-50--00-3-preferences-00-0-00-11-1-0utfZz-8-10-0-11-1-1utfZz-8-00&a=d&c=ekonomik&cl=CL1.2&d=HASH01327124d82fcbd27ef5b151.13#HASH01327124d82fcbd27ef5b151.13>
3. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0ekonomik--00-1--0-10-0--0-0---0prompt-10--.%2e4---4---0-11-11-en-10---10-ka-50--00-3-preferences-00-0-00-11-1-0utfZz-8-10-0-11-1-1utfZz-8-00&a=d&cl=CL1.2&d=HASH01327124d82fcbd27ef5b151.33>
4. [http://www.transparency.ge/sites/default/files/post_attachments/Competition%20Policy%20in%20Georgia%20\(GEO\).pdf](http://www.transparency.ge/sites/default/files/post_attachments/Competition%20Policy%20in%20Georgia%20(GEO).pdf)
5. „საქართველოს კანონი კონკურენციის შესახებ“
6. „საქართველოს კანონი მენარმეთა შესახებ“
7. Tirole J., „The Theory of Industrial Organization“, 1988, MIT Press, MA